

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΡΜΟΝΙΑ

τεύχος 3

οκτώβριος 1991

ΕΣΣΔ: ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΩ

"Όλες οι ανατροπές τελειοποιούσαν την μηχανή αυτή αντί να την τσακίζουν."
(Κ. Μαρξ, "Η 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη", 1869)

Πάνω από 120 χρόνια μας χωρίζουν από την φράση αυτή του Μαρξ, που γράφτηκε για να περιγράψει την ενίσχυση του κρατικού μηχανισμού μέσω μίας μεταρρυθμιστικής διαδικασίας. Το ότι θα ίσχυε όμως, κυρίως, για το καθεστώς που δομήθηκε ακριβώς επάνω στη Μαρξιανή λογική της κυριαρχίας, το καθεστώς της ΕΣΣΔ, ούτε ο ίδιος ο Μαρξ δεν θα μπορούσε να το προβλέψει. Πραγματικά, εδώ και αιώνες, η εξουσία, όταν διαπιστώνει ότι η συνέχιση της κυριαρχίας της γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη, βάζει σε εφαρμογή την λεγόμενη "επανάσταση εκ των άνω". Προχωρεί σε μεταρρυθμίσεις για να εκτονώσει τη λαϊκή δυσανεμία.

Στην περίπτωση της ΕΣΣΔ, τα συσσωρευμένα κοινωνικά προβλήματα, η καταρρέουσα οικονομία και, γενικότερα, η αυξανόμενη αποσάθρωση μίας δικτατορίας των γκουλάγκ και των ψυχιατρείων, ενίσχυαν την πιθανότητα μίας λαϊκής έκρηξης. Ήταν απαραίτητο, λοιπόν, η κρατική μηχανή να μετασχηματισθεί, ακόμη και με τίμημα το ...τιμημένο κόμμα του προλεταριάτου. Όμως, κάθε μεταρρύθμιση αυτού του είδους εμπεριέχει και κάποιες "θυσίες" για τους κυβερνώντες, όπως την αναδιανομή των θέσεων εξουσίας, την μεταβολή των μεθόδων ελέγχου και καθυπόταξης των ανθρώπων προς το ...δημοκρατικότερο και, τελικά, ένα κρίσιμο μεταβατικό στάδιο, κατά την διάρκεια του οποίου οι άνθρωποι έχουν την ...μανιώδη τάση να προσπαθούν να επεκτείνουν τις ελευθερίες τους. Και όσο οι μεταρρυθμίσεις καθυστερούν, είτε επειδή οι "συντηρητικοί" αρνούνται να αντιληφθούν την αναγκαιότητά τους είτε γιατί οι εξουσιαστές της δύσης αμφιβάλλουν για την "γνησιότητά" τους είτε για όποιον άλλο λόγο θέλετε, οι άνθρωποι απελευθερώνονται όλο και περισσότερο.

Έτσι, ένα "πραξικοπηματάκι" είναι ...ό,τι πρέπει. Και τους εξουσιαστές αναγκάζει να προχωρήσουν γρηγορότερα γιατί αλλιώς "θα χάσουμε τον έλεγχο", και τους μεταρρυθμιστές προβάλλει ως λαϊκούς ηγέτες που "προέταξαν τα στήθη τους στους φαύλους σφετεριστές" και στους ανθρώπους που τόλμησαν να σηκώσουν κεφάλι υπενθυμίζει την παρουσία του στρατού ως τελικού "αμύντορα της τάξης". Μ' ένα συμπάρο τρία τρυγόνια.

Η πάλη μεταξύ των διαφόρων φατριών της εξουσίας στην πάλαι ποτέ Σοβιετική Ένωση θα συνεχιστεί, ενώ ο "δυτικός" καπιταλισμός θα εδραιώνεται όλο και βαθύτερα στην συνείδηση των μελών της ρωσικής κοινωνίας. Όταν το εξουσιαστικό και εμπορευματικό σύστημα φαίνεται πως χάνει έδαφος ή πως βρίσκεται σε "κρίση", αυτή ακριβώς είναι η στιγμή του μεγαλύτερου θριάμβου του. Αλλάζουν -δηλαδή, γίνονται εξυπνότεροι.

ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΡΧΟΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ-ΚΟΙΝΟΤΙΣΤΩΝ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

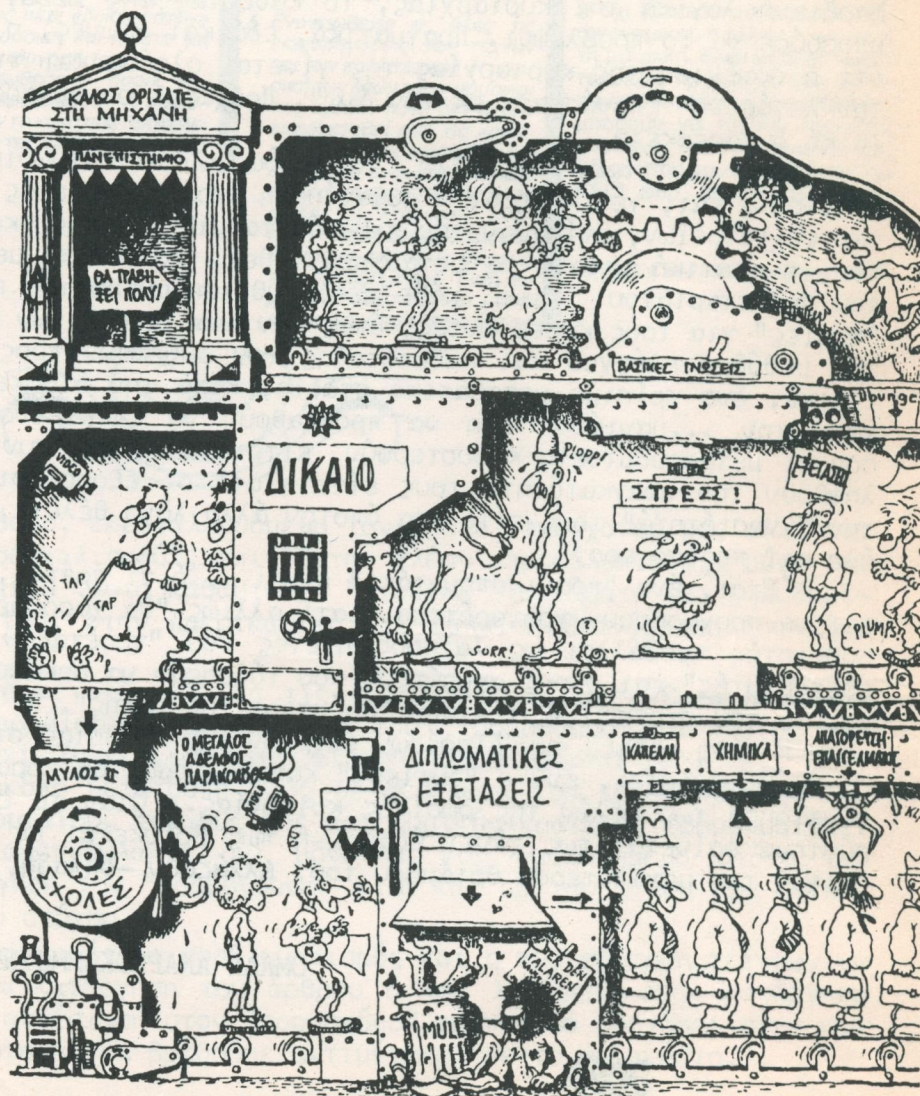
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΜΙΑ ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ

Τα τελευταία χρόνια κάνουν όλο και συχνότερα την εμφάνισή τους στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο άρθρα που πραγματεύονται την "κρίση όλων των βαθμίδων της σχολικής εκπαίδευσης" και προτείνουν λύσεις για το ξεπέρασμα αυτής της "κρίσης". Το φαινόμενο αυτό εντείνεται, όχι τόσο σε περιόδους κατά τις οποίες οι "διδάσκοντες" έρχονται σε σύγκρουση με το υπουργείο παιδείας -σύγκρουση την οποία οι "διδασκόμενοι" ερμηνεύουν ως "ενδοσυστημική" και ορθώς απέχουν- όσο σε περιόδους κατά τις οποίες οι "διδασκόμενοι", ξανά ορθώς, αμφισβητούν έμπρακτα, με καταλήψεις σχολείων και σχολών τις εκάστοτε εκπαιδευτικές συνταγές της εκάστοτε κυβέρνησης. Παρ' ότι αρκετά από τα άρθρα αυτά αποσκοπούν στο να προσφέρουν λύσεις για τα "προβλήματα της εκπαίδευσης" και να άρουν την "εκπαιδευτική κρίση", εν τέλει το μόνο που καταφέρνουν είναι να συσκοτίζουν το πρόβλημα και να διαιωνίζουν την "κρίση". Μιά "κρίση" η οποία, έτσι όπως την εννοούν οι περισσότεροι που την διαπιστώνουν και στοχεύουν στην άρση της, ούτε υπήρξε ποτέ ούτε υπάρχει και ούτε θα υπάρξει. Εύκολα ή δύσκολα, ο καπιταλισμός πάντοτε θα παράγει τα εξειδικευμένα κουτορνίθια που χρειάζεται και πάντοτε θα αναπροσαρμόζει τις εκπαιδευτικές του μεθόδους, με αποκλειστικό στόχο την επίτευξη αυτής της παραγωγής.

Αν υπάρχει μία "κρίση", τότε αυτή έχει να κάνει με την αδυναμία της Εξουσίας να ελέγξει πλήρως και απόλυτα την ψυχή και το πνεύμα των ανθρώπων -στην συγκεκριμένη περίπτωση, των "διδασκόμενων". Και το γεγονός ότι η Εξουσία δεν ασκεί πλήρη και απόλυτο έλεγχο, δεν σημαίνει ότι δεν προσπαθεί διαρκώς για να πετύχει έναν τέτοιο έλεγχο. Δεν σημαίνει, επίσης, ότι δεν έχει καταφέρει ως ένα βαθμό να στρεβλώσει και να αλλοτριώσει την ψυχή και το πνεύμα των ανθρώπων -στη συγκεκριμένη περίπτωση, των "διδασκόμενων" (τους οποίους "διδάσκουν" εξίσου αλλοτριωμένοι "διδάσκοντες", οι οποίοι είναι υπόλογοι σε και ελεγχονται από εξίσου αλλοτριωμένους υπουργούς κ.ο.κ.).

Ακόμα και καλοπροαίρετοι αρθρογράφοι, οι οποίοι επιθυμούν και επιζητούν μία άλλη, διαφορετική εκπαίδευση, καταφέρνουν εν τέλει και συσκοτίζουν το πρόβλημα διότι πραγματεύονται τα

"προβλήματα της Εκπαίδευσης" και όχι το "Πρόβλημα Εκπαίδευση". Όποιος πραγματεύεται τα "προβλήματα της Εκπαίδευσης" δίχως να αναρωτάται για το "ποιόν" και τους σκοπούς της εκπαίδευσης, ηθελημένα ή αθέλητα το μόνο που καταφέρνει είναι να συμβάλλει στις μεταρρυθμίσεις εκείνες που κατά καιρούς επιχειρεί το καπιταλιστικό εκπαιδευτικό σύστημα ώστε να ανταποκρίνεται αυτό στις ανάγκες του καπιταλισμού.

Όλοι οι θεσμοί αυτής της ιεραρχικής, εκμεταλλευτικής και εμπορευματικής κοινωνίας οφείλουν την ύπαρξή τους στο γεγονός ότι, πρώτα και πάνω απ' όλα, είναι διαρθρωμένοι με τρόπο ώστε να παράγονται στο εσωτερικό τους οι ιεραρχικές και κυριαρχικές κοινωνικές σχέσεις, αξίες και ηθική. Αυτό αποτελεί προϋπόθεση ώστε η λειτουργία αυτών των θεσμών (δηλαδή, οι σχέσεις τους και οι επαφές τους με το "εξωτερικό" τους, την κοινωνία) να αποτελεί στην ουσία μία "γέφυρα" μεταφοράς αυτών των σχέσεων, αξιών και ηθικής στον "έξω κόσμο", την κοινωνία, καθώς επίσης και το μέσον "μύησης" του κόσμου σε αυτές τις σχέσεις, αξίες και ηθική. Προϋπόθεση αλλά και ιδεώδες προς επίτευξιν της ύπαρξης και της λειτουργίας όλων των θεσμών αυτής της κοινωνίας (εργοστάσιο, στρατός, κάθε χώρος εργασίας, οικογένεια, εκκλησία κ.τ.λ.) είναι ο όσο το δυνατόν μεγαλύτερος βαθμός άκριτης αποδοχής, εκ μέρους των ανθρώπων, κάθε "κατάστασης", η ενεργητική ή, τουλάχιστον, παθητική υποταγή σε "ανωτέρους" και σε θεσμούς, η υπακοή τους, η εν γένει παθητικότητά τους, η έλλειψη αμφισβήτησης, η μη ανάληψη πρωτοβουλίας κ.ο.κ.

Το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα, ως ένας από τους θεσμούς αυτής της κοινωνίας, δεν θα μπορούσε να μην έχει ως πρώτιστο στόχο του την επίτευξη όλων όσων μόλις αναφέρθηκαν. Δηλαδή, την διάχυση και εμφύσηση των "ιδιοτήτων" και συμπεριφορών αυτών στους ανθρώπους -στην συγκεκριμένη περίπτωση, στους "διδασκόμενους". Δεν ερμηνεύουμε τα γεγονότα όπως μας "συμφέρει" και, προς απόδειξιν τούτου, ας δούμε τί λέει σε ένα άρθρο του ο πανεπιστημιακός καθηγητής Χρ. Τσολάκης:

"Η εκπαίδευσή μας είναι **παθητική, μνημονική, στατική**. Προσανατολίζει μικρούς και μεγάλους, διδάσκοντες και διδασκόμενους στην παθητική ακρόαση, στην απομνημόνευση σελίδων, στην αδράνεια. Πετυχημένοι είναι εκείνοι που απομνημονεύουν πιστότερα, που εκτελούν ακριβέστερα τα εντελλόμενα, που δεν κρίνουν, δεν αμφισβητούν, δεν αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες -εξάλλου οι πρωτοβουλίες διαταράσσουν την μακαριότητα της αδράνειας."

Λίγο όμως να στοχαστεί κανείς και θα συμπεράνει αβίαστα ότι τα μόλις προαναφερθέντα ισχύουν για την κοινωνία εν γένει και όχι μόνο για την εκπαίδευση. Συνεπώς κάθε ριζική και ριζοσπαστική και επαναστατική κριτική του εκπαιδευτικού συστήματος δεν συμπεραίνει μόνο την αναγκαιότητα κατάργησης και διάλυσής του αλλά και την αναγκαιότητα κατάργησης και διάλυσης και όλων των άλλων θεσμών της κοινωνίας. Δεν μπορεί κανείς να επιθυμεί και να αποζητά μία Παιδεία η οποία θα εμφυσά στους ανθρώπους την "συμμετοχικότητα, την υπευθυνότητα, την μέριμνα για τα κοινά, την ελεύθερη και δημιουργική δράση", και να έχει την ψευδαίσθηση ότι η θεσμοποίηση μιάς τέτοιας Παιδείας μπορεί να συνυπάρξει εν μέσω και περικυκλωμένη από τους άλλους αλλότριους θεσμούς αυτής της κοινωνίας, οι οποίοι επιδιώκουν τα ακριβώς αντίθετα. Εν ολίγοις, δεν μπορεί το εκπαιδευτικό σύστημα να βγάξει ενεργούς πολίτες όταν, π.χ. το εργοστάσιο, τα πολιτικά κόμματα, ο στρατός, χρειάζονται άτομα υποταγμένα, υπάκουα, άτομα χωρίς κριτική σκέψη, που δεν αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες -κοντολογής, υπηκόους. Σε αυτούς τους θεσμούς ταιριάζουν τέτοια άτομα -και αντιστρόφως. Δεν νοείται η ύπαρξη των μεν δίχως την ύπαρξη των δε. Σκεφτείτε το λίγο αυτό.

Σε κάθε πραγμάτευση του τωρινού εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει, πριν ασχοληθούμε με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα ώστε να προσφέρουμε συγκροτημένες θέσεις και απόψεις επί συγκεκριμένων εκπαιδευτικών ζητημάτων, πρέπει, επαναλαμβάνουμε, να παρουσιάσουμε με σαφήνεια και emphaticά το γενικό θεωρητικό πλαίσιο και το σώμα ιδεών βάσει του οποίου ασκούμε κριτική και απορρίπτουμε εκπαιδευτικές αξίες, σχέσεις και στόχους. Κάθε ιδέα και έννοια δεν παίρνει το νόημά της μόνο από αυτό που "λέει" αλλά και από το γενικότερο πλαίσιο ιδεών εντός του οποίου είναι τοποθετημένη και εναρμονισμένη με τις άλλες ιδέες.

Ένα παράδειγμα του πώς μία κριτική απόρριψη του εκπαιδευτικού συστήματος οδηγεί σε μία κριτική απόρριψη της τωρινής κοινωνικής οργάνωσης θα μας δοθεί αμέσως, αν αφήσουμε τον κ. Τσολάκη να συνεχίσει από εκεί ακριβώς που σταμάτησε:

"Κι αυτό δεν είναι τυχαίο. Έχει το ιστορικό και το κοινωνικό του βάθος. Το ετερόνυμο δίδυμο αγάς-ραγιάς, το κληρονομημένο από τους αιώνες και την τουρκοκρατία

δεν έπαψε ούτε στιγμή να αναπαράγεται και να καλλιεργείται από την εξουσία (μέσα από νόμους, γραπτούς και άγραφους, και μέσα από αμφίβολης ποιότητας διατάγματα) τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο βίο και στην εκπαίδευση.

"Διαπιστώνεται, δηλαδή, ότι την εποχή που χαρασσόταν το θεσμικό πλαίσιο του νέου κράτους, ανατολικός σατραπισμός και βόρειος αυταρχισμός συμμαχούν και καθλώνουν το λαό στην υποτέλεια. Δεν του επιτρέπουν, έτσι, να ενεργοποιήσει τις υπάρχουσες "δυνάμει" μέσα του πατρογονικές αρετές για αυτοδιοίκηση και δημοκρατία. Τον καταδικάζουν στο περιθώριο της πολιτικής ζωής και επικαλούμενοι τα μεγάλα συμφέροντά του και την "ανωριμότητά" του, αποφασίζουν εκείνοι για την ζωή του και το κράτος του.

"Συρρικνώθηκε, έτσι, στη μήτρα του το δημιουργικό πνεύμα της κοινοτικής ζωής, το γεννημένο και δυναμωμένο από τις ανάγκες του λαού μας: το πνεύμα που γέννησε τη συμμετοχικότητα, την υπευθυνότητα, την μέριμνα για τα κοινά, την ελεύθερη και δημιουργική δράση." (Ε. Παπανούτσος, "Εφήμερα, Επίκαιρα και Ανεπίκαιρα" σελ. 162 εκδ. Ίκαρος, Αθήνα.) Ενώ αναπτύχθηκαν στη θέση του: ο αυταρχισμός και η αυθεντία, από την μία, η υποκρισία και η δουλικότητα, από την άλλη. Καλλιεργήθηκε έτσι στο λαό μας -παντού και στην εκπαίδευση- η ολέθρια νοοτροπία των αρχόντων, και μόνων υπευθύνων, και των υφισταμένων, και μόνων ανευθύνων. Από εδώ το κράτος, από εκεί οι υπήκοοι.

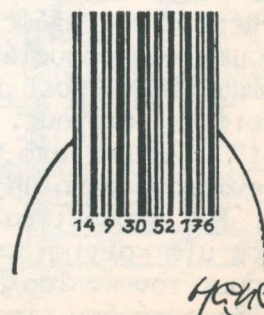
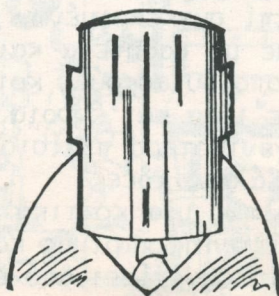
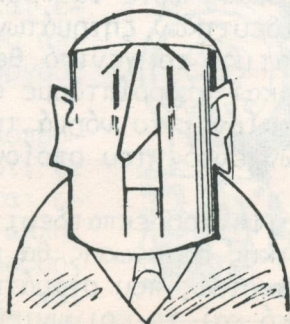
"Αυτά σημαίνουν αποξένωση του λαού από τον τόπο του και από τα προβλήματά του. Δεν είναι, επομένως, να απορούμε για τη μακαριότητα της εκπαίδευσής μας και των Ελλήνων."

("Ελευθεροτυπία", 3-8-91)

Παρότι δεν συμφωνούμε με τον κ. Τσολάκη όσον αφορά τις υποτιθέμενες "τουρκοκρατούμενες" καταβολές της αθλιότητάς μας, και παρότι μας ενοχλεί ο εθνοκεντρικός και πατρογονικός του προσανατολισμός -τί να κάνουμε, παραμένουμε αθεράπευτοι και αμετανόητοι διεθνιστές- το χωρίο αυτό νομίζουμε ότι δείχνει καθαρά αυτό που θέλαμε να καταστήσουμε σαφές στον καθένα, καθώς επίσης και να δείξουμε την σπουδαιότητά του.

Επομένως, και στον βαθμό που επιθυμούμε και επιζητούμε πράγματι μία άλλη, διαφορετική εκπαίδευση, η οποία δεν θα σχετίζεται μόνο με τα νεανικά χρόνια του ανθρώπου αλλά θα αποτελεί έργο και διαδικασία μιάς ολόκληρης ζωής -στην ουσία, μία πολιτισμική διεργασία- μόνο μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο και μόνο βάσει ενός τέτοιου προσανατολισμού έχει νόημα ο στοχασμός επί συγκεκριμένων τωρινών εκπαιδευτικών ζητημάτων και προβλημάτων. Μόνον έτσι οι σημερινές προτάσεις μας και "αγωνιστικές" μας επιτυχίες στον χώρο της εκπαίδευσης θα αποτελούν επαναστατικά βήματα προς μιά ριζική, **ριζοσπαστική** και **επαναστατική** αναμόρφωση της Παιδείας και του Πολιτισμού. Ειδάλλως, τα "βήματα" θα αποτελέσουν, αργά ή γρήγορα, έκφραση της "πολιτικής του μικρότερου κακού", η οποία οδηγεί πάντοτε στο μεγαλύτερο κακό και η οποία προσφέρει στον καπιταλισμό το μεγαλύτερο καλό.

(Ο.Α/Κ.-Κ)

14 9 30 52 176

42/4/93

η σταση ζωης κάνει την διαφορα

ΕΡ.: Πώς ξεπερνά η διαφήμιση του αυτοκινήτου τις έντονες εικόνες των αιματηρών γουϊκ-εντ;

• Το αυτοκίνητο είναι η «συσκευασία». Και μάλιστα μια συσκευασία που περικλείει ανθρώπους. Ο καθένας λοιπόν θα την ήθελε γοητευτική. Θα 'βλεπε πάνω της την προβολή του εαυτού του, ή καλύτερα του εαυτού που θα 'θελε να έχει.

Δεν είναι πολλοί αυτοί που φαντάζονται τον εαυτό τους συντηρητικό, ασφαλής, ανστηρό. Αντίθετα είναι περισσότεροι αυτοί που θα 'θελαν να δείχνουν ωραίο, σπορτίβικο, εκλεκτικοί. Και ακόμα περισσότερο όσοι «αγοράζουν» μέσα από ένα αυτοκίνητο την κοινωνική τους προβολή, τη μαζική αποδοχή, ένα προσωπικό «status». Κι αυτή η αγορά έχει ακριβή συσκευασία. Η απόφαση για το αυτοκίνητο που... «μου πάει», θα «μείνει μαζί μου» κατά μέσο όρο 4 χρόνια στην Ευρώπη ή τουλάχιστον 10 στην Ελλάδα. Δύσκολη απόφαση.

Πριν λοιπόν κάποιος αγοράσει αυτοκίνητο, «αγοράζει» την υπόσχεση της επικοινωνίας. Αυτό το μαγικό σημάκι, επενδυμένο μ' έναν ολόκληρο κόσμο προτύπων και αναφορών. Αυτό το σημάκι που και να του το κλέψουν από μπροστά θα συνεχίσει να δροσίζει στο τιμόνι του, επιβεβαιώνοντας καθημερινά την ορθότητα της επιλογής τους.

Και τελικά αυτό το σημάκι είναι η τεράστια διαφορά που κάνει τη μια συσκευασία να ξεχωρίζει από την άλλη.

Γιατί αν κάποιος σκεφτεί ορθολογικά τη λειτουργική αξία ενός μέσου μεταφοράς, έχει την ίδια στιγμή γκρεμίσει όλους τους μύθους του. Στην πραγματικότητα ελάχιστη απόσταση χωρίζει ένα LADA από ένα BMW, αλλά το σημάκι κάνει αυτή την απόσταση χάσμα.

Και η επικοινωνία δημιουργεί, στηρίζει και δυναμώνει αυτό το μύθο. Του δίνει αυτή την ανομολόγητη γοητεία που θα κάνει τον καταναλωτή να απαντήσει «ψέματα» στην ερώτηση «τι σου αρέσει στη Ferrari σου»; Η απάντηση θα αφορά σίγουρα στις ποιοτικές προδιαγραφές του αυτοκινήτου. Ο μύθος όμως αφορά στις προδιαγραφές «εμού του ιδίου». Εμού του ιδίου, που με κοιτούν στα φανάρια, που με ρωτούν «πόσο πάει», που με γουσταρούν γι' αυτό που είμαι(!)

Αν οι συσκευασίες των προϊόντων είναι φτιαγμένες για να τραβούν τα βλέμματα, αυτή η τροχοφόρα συσκευασία φτιάχτηκε για να τραβάει συμπεριφορές, τρόπους ζωής, ανθρώπους.

Κι αυτό, στην επικοινωνία και το δείχνει και το λέει.

***Η Αλίκη Αναγνωσταρά είναι διευθύντρια του «Δημιουργικού Τμήματος» γνωστής διαφημιστικής εταιρείας.**

Αν κάτι μας εκπλήσσει, στην προκειμένη περίπτωση, δεν είναι τόσο τα όσα γράφει η αρθρογράφος όσο η ευκολία με την οποία, σήμερα, αυτή αλλά και οι περισσότεροι άνθρωποι δια-δηλώνουν το γεγονός ότι διέπονται από μια αθητική στάση ζωής, η οποία, πάντοτε και σε κάθε ιστορική περίοδο και πολιτισμό, δεν αποτελεί στην ουσία παρά μια από τις εκδηλώσεις **ανηθικότητας** που χαρακτηρίζουν τον εκάστοτε πολιτισμό.

Είτε μας αρέσει είτε όχι, δεν υπάρχει ουδέτερη -αθητική- στάση ζωής. Και η παραμικρότερη και πιο ασήμαντη συμπεριφορά και στάση ζωής ενός ατόμου συμβαίνει πάντοτε μέσα σε συγκεκριμένα ιστορικά-κοινωνικά-πολιτισμικά πλαίσια, συνεπώς, αυτή δε μπορεί παρά να είναι είτε θετικός είτε αρνητικός φορέας των αξιών και της ηθικής ενός πολιτισμού. Αυτός που δηλώνει "ουδέτερος" είναι είτε βλάκας είτε ψεύτης —και στις δύο όμως περιπτώσεις είναι **θετικός** φορέας των αξιών και της ηθικής ενός πολιτισμού κι όχι αρνητικός.

Στο παρακείμενο άρθρο της η κυρία Αναγνωσταρά καταδικάζει εύκολα κι αβίαστα το σημερινό άνθρωπο και αγοραστή αυτοκινήτου ενώ, αντίθετα, δεν λέει τίποτα για τους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς που διαμορφώνουν τις αξίες και τις συμπεριφορές που αυτή αναφέρει, καθώς επίσης και για τους μηχανισμούς μέσω των οποίων εμψυχώνονται αυτές οι αξίες και συμπεριφορές στους ανθρώπους.

Έναν από τους μηχανισμούς αυτούς υπηρετείτε κι εσείς, κυρία Αναγνωσταρά, και μάλιστα με τέτοια "επιτυχία" ώστε γίνετε και διευθύντρια. Η ύπαρξη του επαγγέλματος σας στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο στην υπόθαλψη αυτών των αξιών και στην "αξιοποίησή" τους από εσάς και τους ομοίους σας. Και την ίδια στιγμή, δημοσιεύετε ανερυθρίαστα ένα κείμενο που καταδικάζει τους ανθρώπους που "κινούνται" με βάση τις αξίες αυτές, τις αξίες που έχετε ανάγκη για να υπάρχουν ως "διευθύντρια".

Εσείς και οι όμοιοί σας είστε αυτοί που "επενδύουν το μικρό σημάκι μ' έναν ολόκληρο κόσμο προτύπων και αναφορών". Επαγγέλεστε να κάνετε την κάθε συσκευασία "να ξεχωρίζει από την άλλη" τη στιγμή που ξέρετε ότι δεν έχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ τους. Οι άνθρωποι αγοράζουν για να "αποκτήσουν προσωπικότητα" κι εσείς επενδύετε με προσωπικότητα αυτά τα σημάκια-εμπορεύματα. Τα επενδύετε με "κοινωνική προβολή, μαζική αποδοχή, ένα προσωπικό στάτους, και τα παραδίδετε στον πωλητή για να τα πουλήσει. Αυτές τις αξίες χρησιμοποιείτε κι αυτές τις αξίες προάγετε.

Στις "κοινωνίες του θεάματος", κυρία Αναγνωσταρά, **οι εικόνες είναι φορείς των αξιών του εμπορεύματος.** Σ' αυτές τις κοινωνίες οι άνθρωποι, πριν να καταναλώσουν οτιδήποτε άλλο, πρέπει προηγουμένως να έχουν καταναλώσει την εικόνα του ίδιου του εαυτού τους ή "του εαυτού που θα ήθελαν να είναι", ώστε να την προβάλλουν κατόπιν όπου αλλού. Η εικόνα αυτή αποτελεί μικρογραφία -αντανάκλαση σε ατομικό επίπεδο- της εικόνας αυτής της εξουσια-

στικής και εμπορευματικής κοινωνίας, η οποία, όντας τέτοια, διέπεται από, -και προάγει- τις αξίες του εμπορεύματος. Ο καπιταλισμός έχει ανάγκη από καταναλωτές, και εσείς και οι όμοιοί σας έχετε αναλάβει εργολαβικά να πλάθετε καταναλωτές.

Στο άρθρο σας, κυρία Αναγνωσταρά, αποδίδετε με πανουργία την ευθύνη για τα αιματηρά γουϊκ- εντ σ' αυτούς "που είναι έτσι", μεταθέτοντάς την τεχνηέντως από εσάς που τους κάνετε έτσι.

Η ουσία της ερώτησης που σας απηύθυνε ο "ιός" ήταν η εξής: Πώς καταφέρνετε και αποσυνδέετε, ως διαφημίστρια, την εικόνα ενός αυτοκινήτου που μετά από κάποιο "ατύχημα" (τόσο προγραμματισμένο, δυστυχώς· 30 νεκροί και 200 τραυματίες κάθε σαββατοκύριακο) κατάντησε σωρός ματωμένων παλιοσίδηρων, από την εικόνα ενός αστραφτερού καινούριου αυτοκινήτου, το οποίο χαϊδεύει μια χυμώδης και πολλά υποσχόμενη ύπαρξη. Πώς καταφέρνετε, δηλαδή, να πείθετε τους ανθρώπους να πεθαίνουν καθημερινά, και μαζικά τα σαββατοκύριακα, "χάρη" στα αυτοκίνητα αλλά και για "χάρη" σας. Κι εσείς απαντήσατε χωρίς κανένα ενδοιασμό, αντί να πέσετε στις ρόδες του πρώτου διερχομένου αυτοκινήτου...

Μια κι εσείς, κυρία Αναγνωσταρά, έχετε "σκεφτεί ορθολογικά τη λειτουργική αξία ενός αυτοκινήτου" δε χρειάζεται να διαβάσετε ό,τι ακολουθεί, ειπωμένο και διατυπωμένο όχι από εμάς αλλά από τον Ντίτερ Ντούμ:

" Το καπιταλιστικό σύστημα, όχι μόνο έκανε ανάπηρη την προσωπικότητα των ανθρώπων αλλά κερδίζει κιόλας διπλά από την αναπηρία αυτή, γιατί και καλές δουλειές κάνει πουλώντας υποκατάστατα προσωπικότητας και διαιωνίζει έτσι την εξουσία του....Οι στρατηγοί της αγοράς στοχεύουν στην εκμετάλλευση του άγχους του σημερινού ανθρώπου.... Όποιος δε μπορεί πια να υποφέρει την αγχώδη, φοβισμένη του προσωπικότητα σκαρώνει μια νέα, καταναλωτική προσωπικότητα. Η διαφήμιση παράγει για το σκοπό αυτό συνεχώς νέα πρότυπα. Γιατί τα εμπορεύματα που διαφημίζει δεν είναι, από καιρό πια, απλά αγαθά που σκοπός τους είναι να καλύψουν ορισμένες ανάγκες, αλλά είναι σύμβολα για ιδιότητες του χαρακτήρα. Δεν είναι πια μόνο το πράγμα που αγοράζει κανείς· μαζί με αυτό αποκτά την ποθητή ιδιότητα. "Ντιολέν Μαρκάντ πρέπει να φοράτε, και τότε θα πετύχετε παντού." Το άγχος μπορεί να μετριαστεί επιφανειακά μόλις είναι κανείς σε θέση να αγοράζει αυτοπεποίθηση. Σχεδόν κάθε άντρας που αγοράζει ένα αυτοκίνητο, σχεδόν κάθε γυναίκα που φτιάχνει τα μαλλιά της στο κομμωτήριο ή παίρνει ένα καινούριο φόρεμα, αγοράζουν μαζί και ένα κομμάτι αυτοπεποίθησης [και γοήτρου]. Η διαφήμιση απευθύνεται παντού και πάντα στην ανάγκη που έχουμε για γόητρο. Με μια αδυσώπητη ορθολογική σκοπιμότητα βοηθά τη βιομηχανία να ξεφορτωθεί τα προϊόντα της, παρόλο που αυτά δε χρειάζονται. Η απανθρωπιά της διαφήμισης δεν είναι μόνο ότι στηρίζει απάνθρωπες σχέσεις παραγωγής, αλλά και το ότι διαιωνίζει την ψυχική αθλιότητα κάνοντας την αντικείμενο εκμετάλλευσης των κερδοσκόπων. Και διαιωνίζει την ψυχική αθλιότητα με το να εξαπατά τους καταναλωτές υποβάλλοντας τους ότι τα υποκατάστατα ικανοποίησης που ζητάνε, και που είναι το αποτέλεσμα της ψυχικής τους αναπηρίας, είναι νορμάλ, φυσιολογικά και ορθά. (Δική μας η έμφαση στα λεγόμενα του Ντίτερ Ντούμ, που αντλήθηκαν από το βιβλίο του "Το άγχος στον καπιταλισμό", πρώτη γερμανική έκδοση 1972, πρώτη ελληνική 1976, εκδόσεις ΠΥΛΗ.)

Σ.Κ. (Ο.Α/Κ.-Κ.)

(Το άρθρο-απάντηση της κ. Αναγνωσταρά με τίτλο "Το Σήμα Κάνει Την Διαφορά" δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα "Ελευθεροτυπία" στις 27-7-91).

Μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μας στην διεύθυνση:

T.Θ. 76148

T.Κ. 17110

ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ - ΑΘΗΝΑ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΟΝΕΙΡΑ

Στολίζω τον άνθρωπο γνωρίζοντάς τον. Τρυφερός, μόνος και ασήμαντος σαν στάλα στον ωκεανό, σαν μαύρο χρώμα με πινελιές αισιοδοξίας.

Δεμένος από την διανόηση προσπαθεί να τρέξει και να αγκαλιάσει το είδωλό του. Προσπαθεί να βρει θέση στο τραίνο του έρωτα και της αίσθησης, αφήνοντας τη ματαιοδοξία του συστήματος. Ο ορίζοντας των παραισθήσεων ξανοίγει ανέμελα την αμφιβολία και την διαπίστωση της αξίας του παιχνιδιού της ζωής.

Η ψυχική ανωμαλία του γείτονα σβήνει την ελπίδα, έχοντας την σιγουριά του θύτη. Ο σαρκασμός και η ευτυχία χαϊδεύουν το κορμί. Η αναστάτωση του αγνώστου όμως διαχωρίζει το θαύμα της ένωσης με το μυαλό.

Στιγμές για σκέψεις, στιγμές για τύψεις. Συνήθεια η ανάγκη κάποιου να συγχωρεί όσα δεν συγχωρέσαμε. Συνήθεια ακόμα και η ανυπαρξία. Πνίγεται το τραγούδι. Το λαρύγγι σταματάει να βογγά για το δίκαιο και το άδικο.

Στενά δεμένα το χειροκρότημα για την αδυναμία και την άγνοια με τον τάφο του νόμου και της υπακοής. Στενά δεμένα αυτά που πέρασαν και αυτά που χάθηκαν. Πόσοι γνώρισαν, γνωρίζουν και θα γνωρίσουν την ανωτερότητα του κορμιού;

Η κάθε στιγμή φέρνει κοντύτερα το τέλος. Ποιό τέλος; Υπήρξε αρχή; Η λάσπη ρέει και τα σκουλήκια χορεύουν κάτω από το πλακόστρωτο κάθε αυλής. Το σκοτάδι ειρωνεύεται το φως. Ο κίνδυνος ολοφάνερος. Ολοφάνερος ο προγραμματισμός της μελαγχολίας.

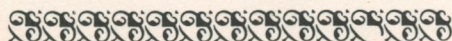
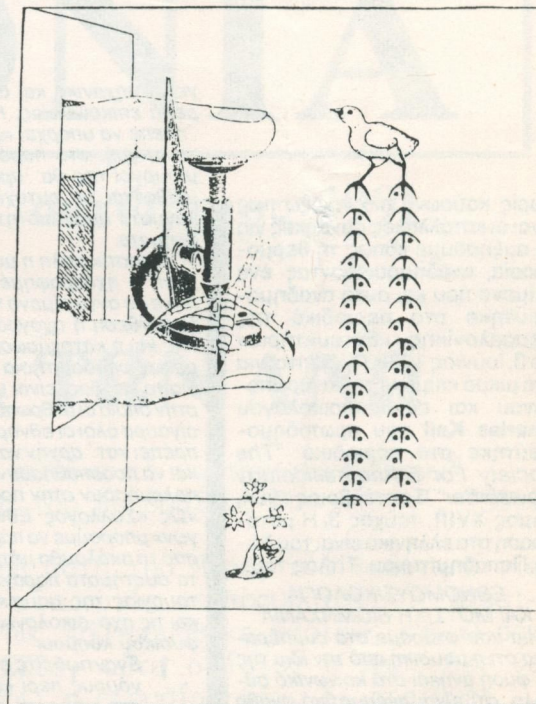
Λάμπει η "αμφισβήτηση" στην λεωφόρο του χρέους. Μη γνωρίζοντας τί δρόμο παίρνει, μετρά η ζωή τους αριθμούς των σπιτιών που οδηγούν στο μίσος προς τον έρωτα. Τα σιδερένια μπράτσα, που σφυρηλατήθηκαν τα περασμένα χρόνια, αρχίζουν να κλείνουν σιγά-σιγά. Κόλαση αυτά που υπόσχονται οι καλόγεροι της αθλιότητας. Απελπισία το σκάψιμο της τρύπας προς την ανικανότητα. Οι βρύσες του κρασιού έτοιμες να κλείσουν από τον τρόπο και τις κραυγές των φυλακισμένων.

Το σχολείο δεν διδάσκει το άλμα από τον γκρίζο τείχο του περιορισμού και της απραξίας προς την ελπίδα. Πίσω από την πόρτα του μικροπράγματα και ψευτοσυγκινήσεις. Τα διδάγματα της κοινωνίας.

Τρομακτική η θύελλα της επιδρομής των δούλων της υποταγής όταν προσπαθούν να λιώσουν και να εξαφανίσουν αυτόν που αγωνίζεται να νιώσει ελεύθερος, αυτόν που δεν απελπίζεται και βλέπει την καταστροφή όλων όσων φτιάχτηκαν με την ανοχή του, αυτόν που θέλει να επανορθώσει τα σφάλματα μιάς ζωής.

Απαγορευμένο το πέταγμα πάνω από τα σύννεφα της μαύρης κοινωνίας. Πρέπει η παράσταση να αρχίσει. Όπως άρχισε χθες και όπως πρέπει να αρχίσει και αύριο. Όμως η αφύπνιση των παιδικών ονείρων και το κτίσιμο του κόσμου, μακριά από τους ανθρώπους με το παγερό βλέμμα θα φωτίσει τον ήλιο στην καρδιά. Τα λουλούδια ήδη άνθισαν και χορεύουν στο ξέφρενο πανηγύρι προσπαθώντας να μην μαραίνονται από την ηθική ακαμψία των δούλων της ήσυχης ζωής που ζηλεύουν το παιχνίδι της μοναδικότητας.

Η χαρά, το γέλιο, η ευτυχία, η ελευθερία υπάρχουν για όσους τα νιώθουν, και αυτή η αίσθηση, που δημιουργεί την κοινωνική αρμονία, είναι επίδειξη δύναμης προς αυτούς που ζουν με τα δεσμά της κοινωνικής μαζικότητας, με την σύγχυση της εξουσιαστικής τους παράνοιας.

εθνομουσικολογία και μουσική βιομηχανία

Χωρίς καύσωνα πια νομίζω πως είναι οι κατάλληλες συνθήκες για να αυξήσουμε κάπως τη θερμοκρασία, αναδημοσιεύοντας ένα κείμενο που και αυτό αναδημοσιεύτηκε στο περιοδικό της Θεσσαλονίκης «Εντευκτήριο» Νο 3, Ιούνιος 1988. Πρόκειται για ένα μικρό κείμενο του ανθρωπολόγου και εθνομουσικολόγου **Charles Keil** που πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό «The Society For Ethnomusicology Newsletter», Σεπτέμβριος 1984, Τόμος XVIII, τεύχος 3. Η μετάφραση στα ελληνικά είναι του Σάκη Παπαδημητρίου. Τίτλος του:

ΕΘΝΟΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

«Μια που φτάσαμε στο συμπέρασμα ότι η μουσική από την ίδια της τη φύση ανήκει στο κοινωνικό σύνολο, ότι είναι πνευματικό αγαθό που αντιτίθεται στην ατομική ιδιοκτησία, και ότι στην καλύτερη περίπτωση είναι μια εμπειρία με ολοκληρωτική συμμετοχή, όπως ο έρωτας, τότε μπορούμε να διατυπώσουμε μερικές ισχυρές και ξεκάθαρες θέσεις σχετικά με τη «μουσική βιομηχανία».

»Δεν θα 'πρεπε να υπάρχει μουσική βιομηχανία. Η μουσική δεν θα 'πρεπε να γράφεται ή να αναπαρά-

γεται μηχανικά και από τα μαζικά μέσα επικοινωνίας. Η μουσική θα 'πρεπε να υπάρχει «ζωντανή», για τη στιγμή, στο παρόν, και οι δημιουργοί της θα 'πρεπε να ανταμείβονται με ευτυχία και ανταλλάγματα αμοιβαιότητας — όχι με χρήματα.

»Ουσιαστικά όλη η μουσική, γραμμένη ή ηχογραφημένη, μετατράπηκε σε αντικείμενο προς πώληση. Η σύνθεση ή ηχογράφηση μουσικής και η κατοχύρωση των δικαιωμάτων ως ιδιοκτησία που πωλείται για το κέρδος, είναι μια διαδικασία στην οποία οι άνθρωποι γενικά, αλλά σίγουρα όλοι οι εθνομουσικολόγοι, πρέπει κατ' αρχήν να εναντιωθούν και να προσπαθήσουν να την καταπολεμήσουν στην πρακτική της.

»Ως «Σύλλογος Εθνομουσικολόγων» μπορούμε να πάρουμε μερικά από τα ακόλουθα μέτρα σχετικά με τα συστήματα παραγωγής και λειτουργίας της μουσικής των λαών και τις ηχο-οικολογικές αρχές του φυσικού κόσμου:

1. Εναντιωθείτε σ' όλους τους νόμους περί «δικαιωμάτων» στη μουσική και πιέστε για την κατάργησή τους.
2. Εναντιωθείτε σ' όσους νόμους προσπαθούν να περιορίσουν το κακό που προκαλεί το ένα τεχνολογικό μέσο στο

άλλο. Η «κατ' οίκον» ηχογράφηση σε κασέτα ως αντικατάσταση της αγοράς δίσκων LP είναι μια καλή μέθοδος. Αν αφήσουμε τα μουσικά βίντεο να ακολουθούν τη διεφθαρμένη τους μηχανιστική διαδικασία, μπορεί τελικά ο κόσμος να πειστεί ότι η εμπορευματοποιημένη μουσική κάνει κακό στην πνευματική υγεία.

3. Υποστηρίξτε και πιέστε να διευκολυνθούν οι άδειες λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών, έτσι ώστε περισσότερο σταθμοί, χαμηλής ισχύος, με τοπικές εκπομπές να ενισχύουν την πολιτιστική ποικιλία και την πολιτική εναλλακτική πληροφόρηση στα AM και FM.

4. Εναντιωθείτε σ' όλες τις επιχορηγήσεις των τεχνών και των καλλιτεχνών. Η μουσική των λαών και οι μουσικοί της σχεδόν ποτέ δεν έχουν ευεργετηθεί από τις κρατικές υπηρεσίες και τα ιδιωτικά ιδρύματα, ενώ στις μικροαστικές μορφές τέχνης προσφέρεται «τεχνητή αναπνοή» σε μεγάλες δόσεις κάθε χρόνο από τους φόρους των εργαζομένων. Γιατί να χρηματοδοτούνται από όλους τους πολίτες η όπερα

και οι συμφωνικές ορχήστρες, όταν δεν παίρνουν δραχμή η πόλκα, η σάλα και το φανκ;

«Προσοχή, γιατί αυτές οι προσπάθειες ενδέχεται να εκληφθούν, με την ίδια εγκυρότητα, από τους Ρεπουμπλικάνους ως φιλελεύθεροι αντι-κανονισμοί και laissez-faire, και από τους Δημοκρατικούς ως ισότητα ευκαιριών και ευρείας συμμετοχής. Η κρατική υποστήριξη του «Μουσικο-βιομηχανικού συγκροτήματος» αποτελεί τον αδύνατο κρίκο. Και σ' αυτό το σημείο εμείς, ως εθνομουσικολόγοι και απλοί πολίτες, πρέπει κάτι να κάνουμε».

Αυτό το ενδιαφέρον και περιεκτικό μουσικό-πολιτικό αρθράκι του Τσαρλς Κάιλ θα μπορούσε να εκληφθεί σαν «ουτοπικό», «ανεδαφικό», «αναρχικό», «ρομαντικό» ή ο,τιδήποτε άλλο από τον αναγνώστη σε σχέση βέβαια με τη δική του θέση — που θα απορρέει φυσικά από την ύπαρξη ή όχι κάποιου «συμφέροντος», οικονομικού ή άλλου — ως προς τη μουσική. Είναι φανερό πως οι τέσσερις προτάσεις που διατυπώνει στο κείμενό του ο Κάιλ δεν μπορούν να τύχουν της ίδιας αποδοχής από τους συνειδητούς φίλους της μουσικής και από την ΑΕΠΙ, φερ' ειπείν, ταυτόχρονα.

ΗΧΟΣ & Hi-Fi ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ '88

Η Εξουσία, σ' όλον τον κόσμο, εκμεταλλεζόμενη τον όποιο εφησυχασμό μας αλλά και την κατάρρευση του "υπαρκτού σοσιαλισμού", επιτίθεται πλέον απροκάλυπτα όχι μόνο στα "κοινωνικά δικαιώματα" αλλά και σ' αυτά καθαυτά τα "ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες" που οφείλουν την ύπαρξή τους στην Αμερικανική και Γαλλική Επανάσταση του 18ου αιώνα.

Μιά τέτοια επίθεση βρίσκεται υπό εξέλιξη τις τελευταίες ημέρες. Επτά δημοσιογράφοι φυλακίστηκαν γιατί "παραβίασαν" το άρθρο 6 του "τρομονόμου", ο οποίος δεν στοχεύει απλώς στην φίμωση του Τύπου αλλά στην φίμωση των ανθρώπων εν γένει, στην τρομοκρατήσή τους και στην εύκολη μετατροπή τους σε φερέφωνα του εξουσιαστικού λόγου, σε θύματα και σε αποδιοπομπαίους τράγους της αστυνομικής-κρατικής τρομοκρατίας.

Ασφαλώς και συμφωνούμε ανεπιφύλακτα όχι μόνο με τον ομολογημένο στόχο των επτά δημοσιογράφων, την κατάργηση του "τρομονόμου" αλλά και με την στάση που επέλεξαν για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Αν κάτι μας ανησυχεί είναι το ότι ο προβληματισμός και η αμφισβήτηση τείνουν να επικεντρωθούν περισσότερο στην κατάργηση του άρθρου 6 και λιγότερο στην κατάργηση του ίδιου του "τρομονόμου". Η αντίσταση στον "τρομονόμο" πρέπει να οδηγήσει στην κατάργησή του ειδάλλως, πολύ σύντομα, θα βρεθούμε αντιμέτωποι με το αδιανόητο.

(Ο. Α/Κ.-Κ.)